

# F O A I A

pentru

## MARȚIEREA, AMENIȚA SI LITERATURA.

Nr. 41.

MERCURIU, 13. OPTOMBRE.

1854.

### PRECUVENTAREA

Ia

### GRAMATECA D. CANONICU

Timoteu Cipariu.

Cramateca prezente s'a scrisu de in punctu de vedere istoricu. Limb'a unui poporu fiendu si ea fapta istorica si pre in urmare adeveru istoricu, de aci numai incape la indoielu ca si in grameca suntu de a se face cercetari scriose cusciențiose, si grameca' limbui are a se funda pre basi istorice.

Nesulu istoricu intre limb'a romanesca si intre cea vechia latina in preuna cu dialectele romane mai none, de multu e recunoscetu intre romani, si in Europa invetiata astazi nu se mai trage la indoielu de catu pre in nesciutori au mălevoli, cari inca s'an impucinatu.

Mai pucina luare a mente trase asupr' asi starea limbui istorica pre cumu se afla de una parte in monumentele vechi rom., er' de alta in dialectele provintiali, de intre care mai principali suntu alu Daciei vechi si alu celei nove. Dialectul Istrianu, care nu ne a fostu destulu cunoscutu, inca se pare numai unu ramu alu dialectului de deindecolo.

Pre aceste basi istorice, er' nu pre forme imaginarie, au pre vre unu singuru dialectu mai speciale, avu de cugetu autoriu a funda acesta grameca de limb'a rom. De unde departandu de una parte totu elementulu ne indoit u ne-romananu, de alt'a tota cojectur'a mai audaciosa, intru desigerea formelor si propunerea exemplelor, de senesi s'a restrinsu numai la ce intru adeveru se afla sau sea astfelu candu-va in limb'a rom.

Celea de in partea dialectelor nu aveau opu de mai multa demustrare. Ele suntu vie si

siacare se poate covinge de adeverulu celor citate de intru insole.

Celea de in monumentele vechi aveau opu de citatini mai diplomatice, inse multimea materialui si strimtori'a paginelor nu lasara locu acestui luxu diplomaticu. Si de al'mentrea cele citate in „Principia de limba“ publicate in Organu 1847-8 de asta data voru poté impleni loculu. Er' Dictionariulu promis u publicului va cuprende totu catu va si cu potentia autorului de in partea etiologiei si a limbii.

Partea sintactiva sa atinsu numai in elementele ei; intru totu intensulu ei nu potea lua locu intru unu opu asia restrinsu si numai elementariu. Intru una editiune mai intensa a acestei Gramatece, de va esti candu-va, tote partile ei se vor-luera in proportiunea ceruta.

In urma autoriu si-retiene dereptulu de a sluera si publica acestu opu dupa cerentiele tempului, dupa metodu scolasticu sau intru alte limbe. Si pana atunci Invetiatorii cu discretiune se voru folosi cu acesta editiune, alegundu dupa capitulu si progresulu teneriloru materi'a depusa in paragrafi si note.

Dorirea mai sincera a autorului este, ca publicul rom. se nu se afle insielatu intru astep-tareai moderata. Celu pucinu autoriu s'a nevoilitu a face totu catu ia fostu pre in potentia.

### D'IN VIÉTI'A FAMILIARE A ROMANILORU.

§ 1.

Precum celelalte asiediamente si institutiuni, asia si viet'a familiare (casnica) a romaniloru, a fostu supusa diferitelor stramutatiuni. In tempurile de inaintea lui Scipione a fostu cu totulu alt-

mente ordinata, ca după aceea. Să precumui în restempulu de maine să radiceatu de în selbatecia la anumitu gradu de cultură: asia dela Scipione începe pana la Nerone a ajunsu la celu mai înaltu gradu al finetiei, delicateției, moletatei grecesci, și al resipirei. De aci erași a începutu a seadé, seadiendu și națiunea, pana ce apoi au dispărut de împreună. Deci dara Romulu, Scipionii, și Nerone facu aci trei epoce.

### § 2.

De și nu-i vomu socoti noi pe romaniii cei de antai ca semibarbari, daru aceea totu remane adeveru cumea în modrului vieriurei, nutrire, imbrăcamente și uneltele loru jacea o grosolonia, și selbatecia, carea se ascrie parte meseraciei loru celei de antaia, parte nepoliturei. Etruscii prestaț pe aceste tempuri romaniloru tote cele necesarie spre a caroru presfaceri și folosintia pucina maiestria se cerea; și romanulu în intielesulu celu strensu luatu nu era p'atunci alta, decatu resbelitoriu și agricultoriu. Déca e adeveratu, cumea Romulu a emisu mai antaiu legea, pe carea se intemeia potestatea parentesca, detori'a crescerei, filoru, și supunerea loru prin acésta cu totulu voientiei parentesci; deca dela a acestu rege se tragu legile prin cari femeiea se subordina barbatului seu, clientele se lega mai strensu de patronulu seu, și aceste nunumai pe tempulu lui, ei eu începutulu republicei inca le vedemus in sientia: atunci Romulu pe dreptu se potea numi insipientiorulu starei familiari a romaniloru. Pe lenga tota meseracia și poporale barbare, in relațione cu averea loru, intrepidu mari spese la ingropatiuni, și spre înfrumsetiarea mormentelor, de aceea s'au scrisu legile contra astorselui de spese, care le au emisu Numa; și in cele 12 tabule se afla cercus-tialmint: Nine se cutedie a stenge unu rogu cu vinu, nici se indevăneșca la arderea lui temne cioplite; cadavrele sierbiloru se nu se balsameze, nici se se duca naintea cosciugului cununi prețiose, seu materii miroitorie aprense. — Anco Martiu, și Tarquinia Priseu au fostu cei de antai cari au redicatu cevasi averea națiunala? Romanii aveau acumu sclavi, in casele loru, decatu ca acestia nu sierbiau, ca mai tardi, numai spre pompa, ci erau mai multu spre ajutoriu domniloru sei. Damele. Inca mai torceau și tieșean vestimentele familiei loru debuñtiose. Ele impartiau servitorielorul sale lan'a, și le dău o catime anumita pe fiacare di de

torsu. Selavolu ajuta pe domnula seu la economi'a campului. Clientele nu sierbia patronului seu numai spre cortenire, ci priu datuni mai mici contribuia la sustinerea casei lui. Pruncii primiau instrucțiune atatu dela mamele loru, catu și dela invictatorii loru la carii se adunau, și carii se remunerau de catra parenti. Banii nu aveau atata vedia, și pomp'a damelor romane consta in aurulu celu porta pe sene. Cu ocasiunea devastarei Romei prin galli au strensu la 1000 ponti dela densele. **A**cupra bucatariei inca porta grige dama, carea se alla adeseori in odaia principale lenga resboiulu de pandia. Ea cocea panea. Mobiliile in casa erau pucine și ordinarie, vestimentele pucinu prețiose. Numai unora persone era iertatasi înfrumsetia tog'a cu purpura.

### § 3.

Crescentele averi' ale romaniloru care prin subjugarile facute se totu adaugeau, au introdusu luxulu și pomp'a in viet'a loru familiare. Numai decatu au începutu a portă vestimente mai prețiose, și castiga pentru mesa scule de argint și ale indebuñtia in ospetiele sale, femeile a se înfrumsetia cu scule de auru, și pentru comoditate a ambla in trasure. In anulu urbei 534 a esită Legea Metella de Fullonibus, carea opria spesele prisositorie intragatirea vestimentelor. Cu pucinu după aceea in strepitulu armelor incontră cartagineniloru au esită legea oppica, carea opria pe femei a pune mai multu auru pe sene, ca o semiuncia, și a ambla in lăintrulu cetatei seu 100 de pasi afară de cetate cu trasura; daru după 25 de ani acésta lege prin o resculare generale a femeiloru iubitorie de pompa, s'astersu. — Prese totu au începutu de aici incolo a parasi datenele parentesci. Plantu începu a serie și a ataca moravurile romaniloru, asemene faimosulu Catone, și nu fara succesu, cace tempulu naiente de resipirea Cartagenei, atatu in privint'a moravurilor, in genere, catu și in privint'a vietiei familiari lu aflatii și fostu celu mai prestante. Educațiunea ce se da prunciloru, armonia și concordia intre casatoriti, și in intreg'a familie, activitatea, desvoltarea, și cumpetul romaniloru depe acestu tempu nu le potemu noi urmatorii descrie cu destulă semtiveritate.

### §. 4.

Acestu modelu de vietiniri a remasu multu tempu in casele romaniloru, si guvernulu și a pusu tota ustenela ca selu introduca, și sustina in tote

casele cetățanilor sei. Totuși tempulu lui Scipione africanu celui betranu se considera, ca unul, de în care viața familiară a romanilor a recepută o străformare totală. Acestu erou mare s'a demis tempuriu, încontra voientiei quaestorului său alii Catone celui betranu, la cea mai mare liberalitate. Elu a fostu și după aceea celu mai avutu între romani, și unul de între aceia, căruia engetau a fi cu scopu, ca averile cele mari se se îndebeuitieze spre pompe, și înaintarea gustului. Despre pomposa lui Villa, (maieru, mosia la tiera) scrie Seneca: „Vidi villam stratam lapide quadrato, murum circumdatum silvae, turres quoque in propugnaculum villae utrimque subrectas. Cisternam aedificiis, et viridibus subditamu, quae sufficere vel in usum exercitus posset etc.“ Vedu-lui, Emilia avea cele mai multe sclave, cele mai multe vase și scule de argintu, și cele mai multe trăsuri. Scipione însuși a datu fetelor sale o diestre de 40 talenti, pe cindu cea mai mare dotăriune se socotea a fi 40,000 de asi. Dela tempulu acestui barbatu a urmatu totu mai mari scaimbari în viața familiară a romanilor. Fiacare invingere aducea nove avutii, și nesmentită nouă inventiuni de resipire în cetate.”<sup>\*)</sup>

### § 5.

In astă privinția merita a fi observat triunfulu care în a. U. 565 l'a reportat Maulinu contra Galiloru. Eroului a adusu cu sene dela acestu poporu efeminat, nove scene teatrale, nove lupte atletice, nove moduri de venare; militii lui scule prețiose, persoane cantaretie, jucatorie. Pucinu după aceea în a. U. 573 a aflatu statulu necese, prin legea Orchica a constringe spesele ospetielor, și a otărî numerulu ospetilor, catu și alu felurilor de bucate (!) Înse acușu s'a datu uitarei și acăsta lege, — Nici o invingere n'a adusu mai multi bani in Roma, decatu cea alii Perseu. Statulu a jer-

tatu atunci cetățanilor contributiunea de totu; case pompose, și mobilii stralucite erau acumu mai pretutindene; argintarile pentru mesa mai diosu de 100 ponti argentu se socoteau încă crutiare. De aici nainte începu și barbatii ase gati, și a se unge cu unsori miroitorie, ca Femeile. O multime de sclavi se întrețineau spre acelu scopu, și cu multimea sclavilor greci s'au intrudusu o multime de moravuri corupte ale acelei națiuni in Roma. În anu 592 s'a datu o nouă lege încontra luxului, carea atata a tineru, catu cea de antaia. Cu predarea Coriatului s'a latit mania de a posiede obiecte de artă grecescă. Acușu începu a radica argentaria din casa la pretiu de 1000 ponti, și, la 50 ani mai târziu, nu ajungeau 10,000 pon pentru argentaria celui mai de midiulocu aristoceratu romanu.

### § 6.

Din di in di creștea luxulu totu mai tare, multimea sclavilor străini se totu măria, pompa din laintru se facea totu mai strălucitoria. Dara deodata cu acestea începu a scăde înocenția și eminenția mai verosu a femeilor romane, și ase departa dela primeva ei prestantia. După tempulu lui Sulla luxulu, iubirea de pompa s'a urcatu până la celu mai înaltu gradu; — etc. acestu subjugatoriu îndrasnetiu a coadunat avutile in manile pacinorù familiilor romane, care rivalisau intru castigarea sculeloru estranee prețiose. Sulla le premergea cu exemplu, imitatu fiindu apoi de Lucullu și Pompeiu. Acestu din urma a introdusu mania gemelor (diamantu) in Roma, carea s'a facutu asia de domnitoria, ca și mania sculeloru grecesci de mainainte. Modulu in care romanii usurpau prețiositatile altorù provincii nălu areta nove aprosimativ Cicerone in oratiunea sa pro Verre.

### § 7.

Dela Sulla pana la moarte lui Augustu luxu și pompă au ajunsu in culmea sa și sa latit și intre cetățanii privati, fiindu mai nainte numai in casele unor fruntași incuibatu, nici sa opritu pana cindu desertarea casselor private au pusu capetul reului. Ce influenția stricatiosa a avutu luxulu și resipițiunea asupra viaței familiari, asupra traiului casatoritilor, și asupra educatiunei pruncilor, se areta destulu subtu triumviratu, și după aceea Legile emise de Augustu încea suntu un viu argumentu. Tiberiu a ruinat și mai tare starea lucrărilor, in viața familiară prin introducerea

\*) Frumosu graiesce despre acăsta Lucan I. 160.

Namque ut opes nimias mundo fortuna subacto  
Intulit et rebus mores cessere secundis,  
Praedaque et hostiles luxum suasere răpinae:  
Non auro tectisve modus, mensasque priores  
Aspernata fames; cultus gestare decoros  
Vix nuribus rapuere mares: foecunda virorum  
Paupertas fugit, totoque accersit sura orbe  
Quo gens quaque perit.



crimei de laesa Majestate. Subtu acestu imperatoriu de neplacuta aducere a mente effeminarea a crescutu la un gradu preste fire, si a inmultit causele apunerei mai multoru familii fruntasie, care nainte de elu incepusera a se ivi. In midiuloculu a cestoru ruinari stetera ici colea totusi unele familii, conduse de principiele curatei philosophie nemiscate in antica loru vertute, de si rare; si cercau a sustiené simplicitatea de mai nainte in casele loru. Aceste umbre de economia casnica s'au mai sustinutu pana catra tempurile lui M. Aureliu, candu reulu din laintru incepul a si preponderatul de catra cela de in afara.

Spre incheiere insemnamu cumea pomp'a stralucirea si efemenatiunea avea acumu numai un gradu adeca: nebunia, si acesta inca l'au ajunsu romanii subtu Nerone. Acumu nu se mai cauta ce e gustuosu fara catu de multu ajunge? Din acestu periodu a inceputu a degenera intreg'a casnicia cu barbati, femei, prunci, cu slavi cu totu. Gustulu a cadiutu, datenele romane au aburatu, totu mai multi straini se adunaseru in Roma. Grandetia caracteriului romanu, care si in imbuibarile cele mai mari ale acestei natiuni se potea oserva, a degenerat acum si sa prefacutu in usiurintja femeasca. Caderea carea era din di in di mai mare, subtu imp. Vespasianu, Domitianu, si Trajanu nu era asia oservavera. Inse cu atatu mai tare dupa aceea prin navalirea gentiloru barbare, numai in provincii ci si chiaru in Roma, si prin amestecarea cu ele, s'a deperdutu originalitatea romana. Romanulu celu mai tardiu nu se mai poate asemena, in privint'a vietiei familiari, celui de antaiu; catra aceste despotismulu, contributionile cele storeatorie, apunerea artilor si scientielor au trasu dupa sene tristele urmari ale natiunei intregi.

S. M.

### F O N D U L U

pentru tiparirea cartiloru romane folositore cu pretiu catu se poate mai estinu: „Rubrica deosebita lunga Fondulu Reuniunei F. R.”

Prin multu staruitoriusu Domnu Locotenentu primarui in regim, Conte Strasoldo Nr. 61 Georgiu Ciougaru am primitu cei 20 f. publicati in Nr. 38 dela urmatorele persoane cu tragere catra binele natiunei:

f. cr.

D. Georgiu Ciougaru . . . . . 1 —  
 „ Michael Urechiaiu, locot. de clas. II. in  
 reg. Conte Strasoldo . . . . . 1 —

D. Luca Nicilia, profosu in Bologna in Italia	f. er. 1 —
„ Petru Popescu, prof. de literatura rom. in Temisora . . . . .	1 —
„ Simeonu Georgianu alias Georgievits c. r. accesistu de compt. de statu in Temisora . . . . .	1 —
„ Simeonu Popovits, consil. de Apelatione Temisora . . . . .	1 —
D. Avramu Maxin Protopopu greco-unitu Suburbiu-Fabricu . . . . .	1 —
Dua. Madalena Janculesco, Suburbiu-Fabricu . . . . .	1 —
„ Ecaterina Stoicovitia profesionista in Suburbiu-Fabricu . . . . .	1 —
„ Joanu Gerda, negot. in Suburbiu-Fabricu . . . . .	1 —
„ Pavelu Seizmanu, privat. in Suburbiu-Fabricu . . . . .	1 —
„ David Pau, maistru cojocariu in Suburbiu-Fabricu . . . . .	1 —
„ Ecaterina Lepaits m. cismariu in Suburbiu-Fabricu . . . . .	1 —
„ Juliana Fagarasanu . . . . .	1 —
„ Maria Marincaiu, privat. in S.-Fabricu . . . . .	1 —
„ Juliana Murgu, m. cismariu in S.-Fabricu . . . . .	1 —
„ Ecaterina Secalașanu m. cismariu S.-Fabricu . . . . .	1 —
„ Ecaterina Popescu, m. cojocariu in S.-Fabricu . . . . .	1 —
„ Sofia Stanesco, a invatiatoriului in S.-Fabricu . . . . .	1 —
„ Elisabeta Fodoru, privatiera in S.-Fabricu . . . . .	1 —
„ Ecaterina Ioanescu, m. cismariu in S.-Fabricu . . . . .	1 —
„ Maria Lungu, m. pelariu in S.-Fabricu . . . . .	1 —
„ Anna Nadesanu, m. cojocariu in S.-Fabricu . . . . .	1 —
„ Rosa Treta, servitore de cancelaria in S.-Fabricu . . . . .	1 —
„ Anna Petrovits, preuteasa din Udviniu . . . . .	1 —
„ Parasceva Cucu, m. cismariu in S.-Fabricu . . . . .	1 —
„ Maria Pauna, m. straiariu in S.-Fabricu . . . . .	1 —
„ Julianu Goronu, m. cismariu in S.-Fabricu . . . . .	1 —
„ Elena Ilieanu, m. cojocariu in S.-Fabricu . . . . .	1 —
„ Auna Pauno, „ in S.-Fabricu . . . . .	1 —
„ Saveta Marco, economa in S.-Fabricu . . . . .	1 —
„ Teresia Pau, economa in S.-Fabricu . . . . .	1 —
Alti 8 fr. pentru alte 8 esemp. anticipati . . . . .	8 —
Summa . . . . .	40 —

Din acestia, 20 sau computatul la fondu in Nr. 38 alu. Fóiei, remauu a se computa acumu f. m. c. 20 —

adaugenda suma publicata in Foia Nr. 39—40

fri 263 —  
 face summa in f. m. c. 283 —

## БЪТАА ДЕ.ИА АЛМА ДЛН КРІМЕА.

Шептреиа се пътемъ деандропе жандака, кътъ префачеро аз кънътътъ опінівпеа зісралістікъ din Цера ромъпесъ, житъръшітъ ші аічі дескріпера вътъліе дела Алма къ тóте амърпеле жишірате ші къ тóте рефлесівіле adse, дыпъ кът о ведемъ дп „Вестігордъ Роменесъ“; ба кіарп декопіемъ ші житретъ №. 76 алв ачелівши. —

„Търчіа Жерпалъя de Константіополъ din 20. Сентембріе пъвлікъ бршътоареле;

Константіополъ, 29. Сентембріе. Еатъ амърпеле асвира вътъліе de la Алма, лізате de la челе ші сігъре ісвоаръ:

„Komandangii de кънетеніе аі опітірілор аліате хотържсеръ дикъ а жичене времітъшіле. Еі апітава оштіре че тревізіа съ сосеасъ de la Варна ші Бяргас, ші се жіндепічевіа къ тревіюцеле ачелора de съпът порвичіле лорвъ.

„Къ тоатеа ачестеа, фінд къ Рвшіи житъреа оштіре лор de Алма житръви кіп жигрозітор, се възвърь сіліді a deckide вътъліа. Жи ачееаші zі се порпіръ реквноаштері вътъліи ші не жос каре авэръ ші твата житжлірі ші жикъєрърі къ Рвшіи, не каре ді вътъръ ші ? пъсеръ не фогъ.

„Дп 20. dimineada, оштіре аліате се dec-  
пірдіръ дп дозъ колдане. Франдезії се ашезарь дп лағыла търпъ; dibiziiиае лор 1-еа, 2-леа ші а Злеа порпіръ жінінте. Dibizia 4-леа съжжеа de ресервъ. О парте din оштіре отошане жінінть къ 1-еа dibizie, дп време че чеагалътъ парте се зві къ ресервъ.

Оштіреа енглесекъ формажид I колоана de стжига жінінть ші ea дп оржандіала: 1-еа ші а -леа dibizii ашкваръ еле ші жінінте. Dibizia 3-леа ле брта дп оаре каре денъртаре. Анои фогъ трімісе жінінте 2-леа ші 3-леа dibizie пре-  
кът ші тоатъ кавалеріа de ресервъ.

„Лагъръл ресек ера ашезат не о жінінть ші жінінсь товіль къ спателе спре Маре, ші дп досвіа ржавіи Алма. Треи ржандіри de тиіспі гар-  
нісіев ачеастъ товіль de deocisіїе градзрі de жи-  
пълдіне: Ja спателе ачестор житърірі, се дівеа  
оштіреа ресекъ алкътітъ din 40,000 оашені de  
інфантіе ші din зече реїменте de кавалеріе къ  
120 тиіспі.

„Прінцъл Менчікоф ера komandantъ de къ-  
нетеніе. Арина дреангъ ера пъсъ съвът порвичіл  
шепералъя Горчакоф, ші стжига ера komandatъ

еे шепералъя Кіріакоф. Шепералії Челкіноф иі  
Кокіноф komandaaz асеменеа dibizii.

„Дп ачеастъ позиіе оштіреа ресекъ се  
ексерса de кътва тімп. Стжалі въпсіді дп алв  
ера жінінці пріп вії ка съші жичерче соудаїї  
рвіші вътъае каравінелор лор, ші не каре Енглесії  
ді лазаръ дп стрълчітъл лор атакъ. Не зп лок  
ші таі жініт, дозъ ватерії de кътв 36 тиіспі  
фіе-каре ера жи ашезате, ші зп корп de оштіре рес-  
екъ, асквіс житр'о гроанъ таре съпать dinain-  
теа ачестор ватерії, се прегътіссе а тъіа дртвіл  
оштіре енглесешті.

„Кътре аміазі, армія франко-отоманъ се  
порні дп колдане, ші Енглесії треквръ не ла ви  
чес фъръ зп сферт ржава Алма, авжид ала пажъ  
дп вржъ; ші къ тоате гівделелече плоав асвръле  
de la товіль, пъвъліръ къ вітежіе асвира Рвші-  
лор ші лазпа се жиченъ. A doa dibizie deskise  
зп фок de ржанд ші се апроніе de ватерії.

„Дп ачелаш тімп, маршалъя de Ст. Апнод  
джанд порвікъ dibizieі прінцълі Наполеон de a  
се звіка не колданъ, 1-еа dibizie енглесъ фъкъ аче-  
еаші шішкare, ші о лазпъ жініршішіт се жи-  
къєръ. Оштіреа врітанічес дісъ жіндепічіндісъ  
къ дереңіреа поджаві каре се сътържшасе, ка съші  
поать трече тиіспіріле ші тиіспіліе, а треввіт съ  
шіаржъ кът-ва тімп, дп каре челе дозъ dibizii  
енглесешті че пъвълісерь асвира врежашвілі аз  
жичкаташ тарі пердепі ла тречеріе лор сът ват-  
терії.

„Рвшіи афажандсе ла спателе житърілор  
лор, Енглесії пъсеръ асвира локълъ патръ ват-  
терії de тиіспі, пъвъліръ вітежішіе асвира вреж-  
ашвілі, ші ді сіліръ съ ясъ din житърірі. Дп  
ачест шініт треи ваталіоане de ресервъ din a  
2-леа dibizie енглесъ, социнд асвира кътвілі въ-  
тъліе, пъсеръ дп неоржандіаа оштіреа ресепті,  
Денъ каре аліадії фъръшшаръ пътai de кът чеа  
жінітів вагеріе че връжашвіл ашезасе аічі, апоі  
жінінтаръ асвира челе de ал доізеа ватерії, не  
каре о лазаръ жінінть. Ачеаста прічіпі чеа ші  
таре конфузіе дп ржандірие аръжітъшінгі, каре  
піссе асгфел жінітре дозъ фокврі, лазаръ фогъ пе-  
пътствінфші вагажеле: жінінціреа лор фз десъ-  
вжршітъ.

„Аіадії ді лазаръ дп гоанъ дп време de о  
жініттате, чеас; пеавжанд дісъ кавалеріе din dec-  
tva, треввіръ а се житоарче жінінте, шілдінін-  
дісъ а лаза дп стиіжіреле лагъръл ресекъ ші  
о тиіспіше de пръзі, ші тиіспілінд Червазі челе та

фіервінді рягъчкі de таңыстіре пентрэ стрільчиға віріншің че аз репретат.

„Франдезій аз нердегі жи ачеастъ лаңтъ треі оғідері ші дөңсете шессеңеі солдаці. |Аз автеві мі 54 оғідері мі 1540 солдаці ръпіді. Ценералії Капроверт ші Томас се ағыл асеменеа ръпіді.

„Оштіреа енглезеаскъ а авт 95 оғідері ші 1800 солдаці ръпіді; Отomanі, 351 кв торуј ші ръпіді.

„Нердепеа Рынілор се рідікъ ла 12,000 оамені. Дөз-түй-чинчі-сұте din ръпіді лор, гъсіді не күніншіл ръсвоівлі, прекът ші шант-сұте солдаці лаңді вій, ші ценералії Челкапоф ші Конікоф асеменеа ръпіді с'ағ фъкът прizonіері. Конікоф с'а норпіт жа Константінопол се васла кв вапор „Владан“. Челалат ценерал е пе вордзл васалы „Агаменон“. Прizonіеріи чеілалці сжит де дрим.

„С'ағ ла връжташ 9 түнірі, о маре таңдікіне де пашчі, рапіді ші алте овіекте. Хжартій фоарте жисемпіттооре че се ағлағ жи тръсра пріпіншілі Менчікоф, прекът ші деосевіте алте лаңкърі але сале аз къзгат жи тажіліе аліацілор.

„Оштіріле аліате с'ағ ашезат пе күніліл ръсвоівлі сире а ла падінъ одіхнъ ші сжит хо-тържі а теріде аспира Катчей сире а атака ла-гърва ръсескъ че се ағыл аколо.

„А се зірка пе о жиалтъ товілъ аша de віне жи търітъ de Рыні, а ла ачесте фортифікації дынъ о лаңтъ de шеасрі, есте о фантъ каре ва фаче din ачеастъ вътъліе овіект de адмірадіе әліверсалъ.

Жи вінші кв десъвжріре жа вътъліа de Алта, ера преа фі реште а жандікъ Рыні жиі вор апъра а доа а лор лініе de жи търірі ашезатъ жа Катча. Десъвжділікъ пріп къдереа лор de жа Алта, алдарът de жа васла „Форі“ сосіт ери, къ фанътъ тоді ші се десеръ жи търіліліл зидірілор Севастополілілі.

Еать поштъціле adsoe de zicza стеаңер енглезеск :

„De жа Алта, оштіріле аліате се жи арттарь аспира Катчей; ачеастъ позиціе ера пъръсітъ de Рыні, еле лаңаръ дримъ спре Севастопол, трекжид пе жиңіл жи търіріле de Бельвек, ші дынд дримъ de Балаклава ажпісеръ dinaintea пърді de шіаңзъзі а Севастополілі, кървіа жи чепіръ аї фаче жи пресърареа жи форма корілілі de боз. Жи кіпіл ачеста пічі ви ажътор пе поате сосі връжташлілі фъръ а се лепта ші жи тжілікъ кв тоатъ

армія аліацілор. Нортвл е кв десъвжріре вло-кат, ші четатеа, ирін үртare е жиқість ші не әскат, жи вжт оштіріле аліате п'ав а се теме de піскаріва віклепі але Рынілор.

„Жанд оштіріле аліате се пікесръ жи тарш де жа Алта жа Картча ші Севастопол, алдаръ пе дримъ песте оштіріле жи кадавре (лемігрі) ръсесніті, пепкстіте жи тоат жи квін ар фі фост жи тілі іар из оамені. Аліації се гръбіръ а ле жи ортажната кв че ші таре квін-квіншің. Е песте пітіншъ а'ші фаче чін-ва о idee, деспре таңдікіса күшчілор, а пінчілор, а ръпілілор, а таңпілілор, а жи-бръкътілелор, а провізілілор кіар че с'ағ adsoat de пе дримъ, де жа күнінші вътъліе ші шінші жа Севастопол.

Жандіндісъ чінеша жа позиція de Алта че Рыні апъра жа 45,000 оамені ші 120 таңпірі, се копрінде de таңаре квін пітінш фі лаңатъ де 30,000 оамені. № е пічі ви от күніншіктор de арта ръс-воівлі каре съ пе таңтірісеаскъ ші съ жи крэ-диндеze къ дақъ ачеастъ позиціе ар фі фост апъ-ратъ de о оштіре франдезъ, саб енглезъ, орі таңкъ de 45 ші оамені, ар фі тревзіт 150 пашъ жа 200 ші оамені жа съ о поатъ ла. Ера о по-зиціе din челе пелвате, ші кв тоате ачестеа пе пітінш жиңілі жа Рыні де о десъвжрішъ жи він-шіре. Міка търіл de Арав-Тавіасі, жа Сілістра, апъратъ de дөз треі ші оштіріле Отomanі, пе пітінш фі лаңатъ de о оштіре ръсескъ де 40 пашъ жа 80 ші оамені. Ачесте коміпарадії сжит жи интріктіве. Чін-ші дар пе віттор ва күтеза жа шінші деспре пітірера шілітарь жа Рысіе, деспре врапвра оштірі-лор сале! Оштіріле аліате ле аз арътатъ жа Алта че феле о аршіе вітезе ші вреднікъ de ви таре репніте

Пріпціл Менчікоф, каре ажътъ пілтешінде ажът de сквті жи гәлттареа са din аңза трекжит, зічеса жи хжартілі сіле кътре жи търітая Николае, къ кв о оштіре de 45 ші оамені ші кв позиціїле жи гроziттареа de жа Алта, Катчей, Бельвек ші Севастопол, п'аре а се теме de лок de връжташ. Ші ажът, жи десъвжділікъ са, чеरе кът ші жи грашъ ажъттареа, ші пріпгр'о фантъ певвпесакъ, не күнд се ағыл кв тотъл жи пресъраре деспре вс-кетъ, квіншіліл васе ші фрегате жа интрапеа Севастополілілі кв съ о жиңізъ де tot, жи кът се ағыл ажът ка ви шоарече пріпці жи күрсъ. Де ва фі сквтіт de тоарте, анои е преа de крэзжт къ ва сосі жа Константінопол, пе ка ви жи жиңіліл атваса-dорз, чи ка ви шіліт ші рашпінат прі-

zonier. Че підсіансъ а літі Домінізес! Че рус-  
пльстіре.

Житр'адевър пімені нь кредеа къ Ресіа каре  
аменіца Европа Житреагъ, п'ар шті шъкар жи  
зіоа де чеа таі таре прімеждішнтрж джнаса съ се  
поарте джкай ка о націе де ал треілеа ранг. Еа  
аре п'ятероасе олітірі, Жигрозітоаре флоте, ші нь  
штіе фаче пімік къ джнеселе; олітіріле сжитъ въ-  
твте претгтіндепі ші флотеле став аскунсе. Еа  
ні шті 8 літа пісі вна дін ачеле тарі хотържі че,  
жі шіннітеле сжірете, афль чін-ва тог-даша жи  
ініміле повіле. Васелю de Севастопол, къ каре  
се житреагъ атжт de п'ялт ла Ст. Петербург, се  
констріръ оаре къ атжта келтвіалъ ка съ стеа  
авторціте п'янь че фокъл връжманілі ва вені ка  
съ де містіаскъ! Партизані ai Ресіе, ві с'а зіс  
къ п'ятереа еі е Жигрозітоаре; воі а'ді крэзэт'о;  
ведеї към в'а джшелат, към 'ші а вътвт жок  
де воі.

Тръгжандесе de ла Алма жи Севастопол  
оштіріле русеніті аз арсъ тоате сателе прін каре  
аз треквтв. Ачеастъ варваръ п'яргаре е вреднікъ  
de джнії.

A-doa-zi дінь вътвія de ла Алма, маршиалу  
de Ст. Арнод а дат порвікъ а се діче не Воспор  
соідаці ръніці; жи ачеастъ вреднікъ de амінте зі  
Васелю „Монтецвта, Алватрос, Оренбокъ ші Пан-  
ама“ с'ає джсърілатв къ ачест транспорт. Ава-  
теле Фераі, дхонікъ, а авт фръзоаса місіе деј  
а джсоці п'янь ла Константінопол не аченіт-  
шірінітомі соідаці каре, чопжртіді ші ако-  
рігі de ръні, нь еспріміз de кът о сінгвръ нь  
рере de ръні, ачеа къ н'а п'ятереа ефірні еснедініа  
не каре атжт de слійт аз інагрет'о. Чеа таі  
тікъ п'яницере нь с'а азіт de ла джнії центр  
дхреріле че сферез. Тоді сжитъ de ви кврдів  
ші акнегаціе вреднікъ de тіфаре. Че de венерадіе  
ші ревкоштіндъ патріа е дароаре впор асеменеа  
оамені!

Франдезії ръніці жи п'ятере de 1500, ші Рв  
ші жи п'ятере de 350, сжитъ вътваді жи снітал-  
віле Гранд-Шапі, Каніді, Долма-Бахче, Малтепе  
ші Рамі-Чіфлі. Ръніді Рвні сжитъ обіектівъ че-  
лор таі тарі Жигріжірі еі пріймек тжогжеріле-  
релініоасе de ла преодії греченіті, ші чеі карі жи  
четеазъ дін віадъ, сжитъ житротажітаді дінь рівн  
реліціеі лор. Тоді сжитъ конрініші de тіфаре п'я-  
тв асеменеа толерандъ ші п'янтере Жигріжіріле  
челе таі de аироане че пріймек.

Рънідії енглезі, жи п'ятере de 1,800, сжитъ  
кътваді за касарма de Скітарі.

— M. Ca Святапол ші тіністри гвернілакі  
Житр'ялескъ, каре іаі вп ама de віі інтерес ла  
соарта ръніділор франдезі ші енглезі, трініті  
фоарте, фоарте dec ла еніталвіле віде сжитъ въ-  
таді ка съ афле decнре стареа жи de овніе а  
сънтьцій лор.

## ІСБЪНДЪ МЕМОРАБІЛЪ ПОРТАТЬ DE АРМІЕА РУСЕСКЪ

Жи 18. Августа 1854 с'аі decармареа шінідіе  
ромъне Молдовене de руш.

Свп 14. ліві de кънд армата русескъ жи  
п'ятере de 200,000 аз житретініе прінчіпателе да-  
нівіене. А ei житретініе, дінкоаче ші дінколо  
de Дніпре, ліфераціїе de провіант, de фраців, de  
лемпе de арс ші de дірат, транспортвіле ші жи  
треідініеа осніталелор, фачереа подхрілор песте  
різрі, ші орі каре треввінде, аз фост жи сарчіа  
гвернілакі ловак ші а локвіторілор, фъръ ка Ресіа  
ші фі келтвіт шакар ві вап, каре лакрв e тър-  
твісіт de ліпса totale прін цеаръ а тонедеі  
Росіене; жи тіпп че, таіфестка п'явлікат жи  
шінніе Імператзії Ніколае, промітез, къ тоате  
еъ вор п'ялті къ вапі тата ші къ авторітъціе  
русеніті нь се вор амістека жи адміністрація  
de лъвінтр; тоатъ окортвіреа се афла жи тъ-  
на фенералілор сеі, карії dicпnneas de фінанце, de  
дрегтвії, de рангві ші de професії.

Сире а п'яне жи лакраре ретрацероа страте-  
цікъ а арміеі песте Прэт, есте таі твт de о  
ліві de кънд 60,000 каре къ агъді локвіторі, ръ-  
ніді de ла лакрв кътвілакі п'ячетат транспорт-  
візъ ші de болаві, вагаце ші п'ятерате апро-  
віентвірі adnate дін аміле прінчіпате прін кінці  
сіміце. Реколта п'ярьсітъ, п'ятрегеле не кътп; ві-  
теле ловіте de enzootia, че с'ає житр'одес de къ-  
рівнії русеніті, нер къ тіліе. О таре парте а  
арміеі трече Ніртзя, дар ві корпос житр'итвіор  
кошечрат п'яльпгъ Іашії, фаче фронт сире Бако-  
віна.

Zisa de а п'яреі Молдова жи ві с'ає жи аз  
він аироніндесе, п'ятере прогектоаре, каре ла  
анз 1812 шіз жисвітв ұзіттате дін цеаръ, ші  
de агынч п'яш жичетат а о аснірі ші а о демора-  
ліза прін ші de вінбрі, аз доккізнат а са лакраре  
прін о тъсэръ, не каре Европа ші історія о ві

жудека. Дела а ei реформъ 1832, Молдова ав авт 2 ескадроane, de кавалеріе ші о ватеріе рън-  
дійтъ а тандынé opdinъ ші лініитеа дп деаръ,  
формареа ачестей тврпе ав ціліт твле тіліоане  
ші осенеле; дпсъ, ea ресиңдеа ла ангептареа  
пзвлікъ дп прівіреа дісініліне ші а ввні сале  
дпфьдопері. дп ацніла ретрацереі лор, Рзшії  
ав хотържт а лініе пе деаръ de ачест спріцін  
неапърат ал адміністрації. Шефъл тілідіеі хат-  
тана N. Маврокордато, фз фисърчинат de а дп-  
пъртві тілідіеі асть дпалъ хотържре, каре тъ-  
свръ ав спытънат не пзвлікъ еспс ванделор  
греко-славе de ставрофорі че квтріеръ деара; дар  
тілітарії молдовені ав декларат тоді дптрвп глас  
къ, де ввпъ воіе пв'ші вор нъртсі деара. —

Рзшії нв с'ав трас дпнаоі d'їnaintea ввні ась-  
minea декларації ші ах лват тъсврі спре а с'є-  
пліні портика. Комісарыл естраординар, цепера-  
лъя Бадберг, аз терс дп 14/26. Август ла касар-  
тие, переспектівії командаці із дпредошаш рапор-  
тъл търтврістор хотържреі de a нв се дзче de  
кът kondыші дп пттере. Капітанъ Г. Філіпеско,  
командант артілеріе дптреват асвпра тотівелор  
ачестії рефсв, аз декларат къ, тілідіеа, органі-  
зать дзпъ ашегъпътвла цреі, аз депс жұрътънит  
de a o серві пвтai дп пъктр, чітадіа ввні леді,  
каре ар фі дпконтразічере кв воіца Царвлі  
есте дп крітен de леза маістате, дрент каре,  
зп асътіне апел, аз дпфьрят пе цепералъя Бад-  
берг кареле, вітъндзі demпtаттеа, пвсъсе тъпа  
асвпра ачестії және оффідер молдован, че лав  
детвнат вв zica: № тъ атіпде, къ ші ев съпт  
оффідер ка ші екс. Воастрь. Атъта ав фост дествла  
спре ал трімітіе ла prinicoare, amenіndъпдъл дпкъ  
къ ва фі жәдекат ші дпппшкат. дпсвіші ав червт  
юстрвкії дела пріпдъл Горчакофф че се афла ла  
Фокшані, двпре каре дп 18/30. Август, ав хотържт  
але ші пвне дп лвкрапе. —

Шефъл тілідіеі ав пріміт opdin de a прегъті  
не солдаті центръ алор нврчедере, дар ачештіеа  
жұрапъ din нвов къ пвтai търьіці вор ласа деара  
ші с'ав қарікадатъ дп алор казартій; атвичі, ва-  
рон Остенсаен ав лват тъсвріле сале; апроапе  
de 20,000 солдаті рвши саз пвс фп тішкаре; стра-  
теле пріпчіпале ші піаделе кът ші піада палатв-

лві vnde се афль казарміле с'ав окнат тілітъ-  
реште. Komandantъл апшef кв комісарыл естраор-  
динар, кв твліді цепералі ав статъ кълърі дп  
тіжлокъл кврдеі палатвзі. Колонелъ Кафенці  
(твскал, тврк de орішін) ші komandant ескадро-  
нерор молдовене, жвржндзсе пе свфет ші пе копії  
квткъ de време че пв воесні а терце дп Roccia  
оштепії лві дептъл пвтai артеле ші кай; 120 din  
ачестія, ав пвс паза пе кай ші кълърі ав презеп-  
тат дп теззял a 10,000 рзші ші 2 ватерії, акърора  
твпврі цинеағ фітілвріле апрінсе, ші аввръ квра-  
цъл дп фада ввні артії, двпъ 3 сомадії че лі  
саз фъкът de Бадберг, а деклара дп фада лор въ  
пв'ші вор лъса деара дектъл пвтai дпппші de  
кашоге! Атвпчіле с'ав mai dat дпкъ о жұръпдъ-  
къ, се вор твлдемі de дептнреа артелеор. Ка-  
фенці komandъ съ дескалече ші дп ачелъ тіпшт  
баталион рзсеск дпторкъ артеле дп фада лор,  
дпнтінд ла зпії асвпра лъпчерілор пострі. дп  
тоатъ времеа кънд ii дептпеа артеле стендардъл  
пационал с'ав лват de казачі прекът ші кай; еар  
лъпчері ші твніарі, кв капетеле гоале үртаді фінд  
de ai лор кай ші de ватеріа че есте зп dap a  
Салтаплзі, саз тънат дп теззял ачестії пв-  
тері вріше, дп теззял кълтеккілі казачілор, үр-  
діеі ші а лъкъртърі пввіліч!! Баталіонъ de  
інфантеріе че се афла дп товерьла Копоз, bezind  
калвареа жұрътінелор крещтіне, с'ав дпнрещтіе  
de сине, дпкът астъзі деара се афль еспсъ ла  
mii de прітеждії. Маре таамъ зріеазъ пептръ  
бравъл капітан Філіпескъ, кареле пептръ ачест  
акт de патріотіст поате фі дпппшкат саз тънат  
дп Сіверія. Есте маре дпгріжаре нв квтва Рз-  
шії съ ръдіче қанії din пзвлікъ ші депосітеле  
де кътева тіліоане, дп сокотеала а 12 тіліоане  
че претінд деля деаръ, ка о decdъшпаре а ресве-  
лвлілі лор дп Болгарія. Ачест факт есте de ажніе  
спре а аръта дп адеверата лвтінъ, пріпшінле de  
протекшіе каре Roccia аплікъ дп асть деаръ ші  
de a педенсі пе локвіторі пептръ сімпатіеа че  
о търтвріеск кътъ пттеріле аліате, а лор тъп-  
твітоаре. —

Бп аборат іешап.

(Bezi ші Gazeta din Август ші Сентемвре а к.)